

Dějiny veřejné správy

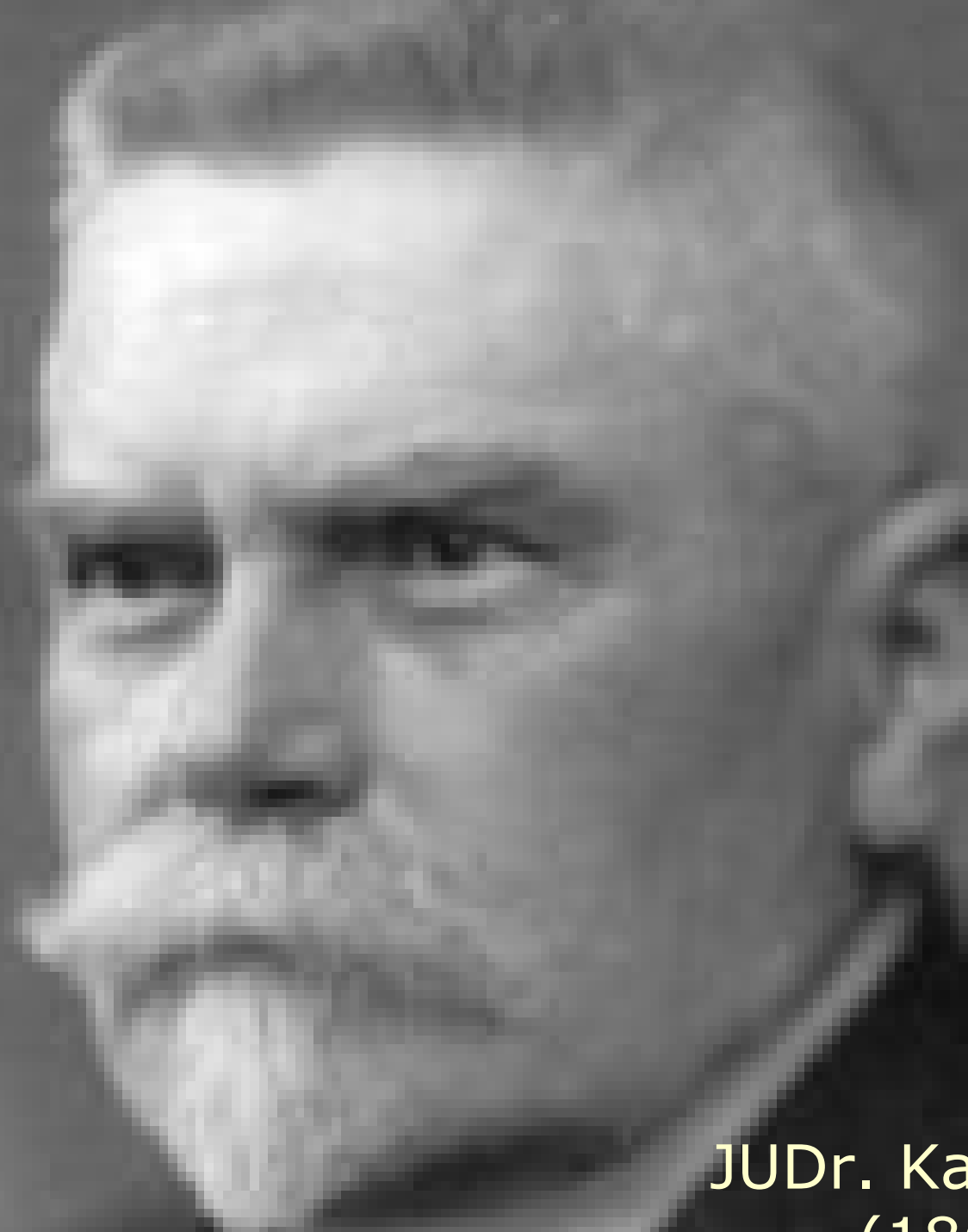
Ladislav Vojáček

II - 02

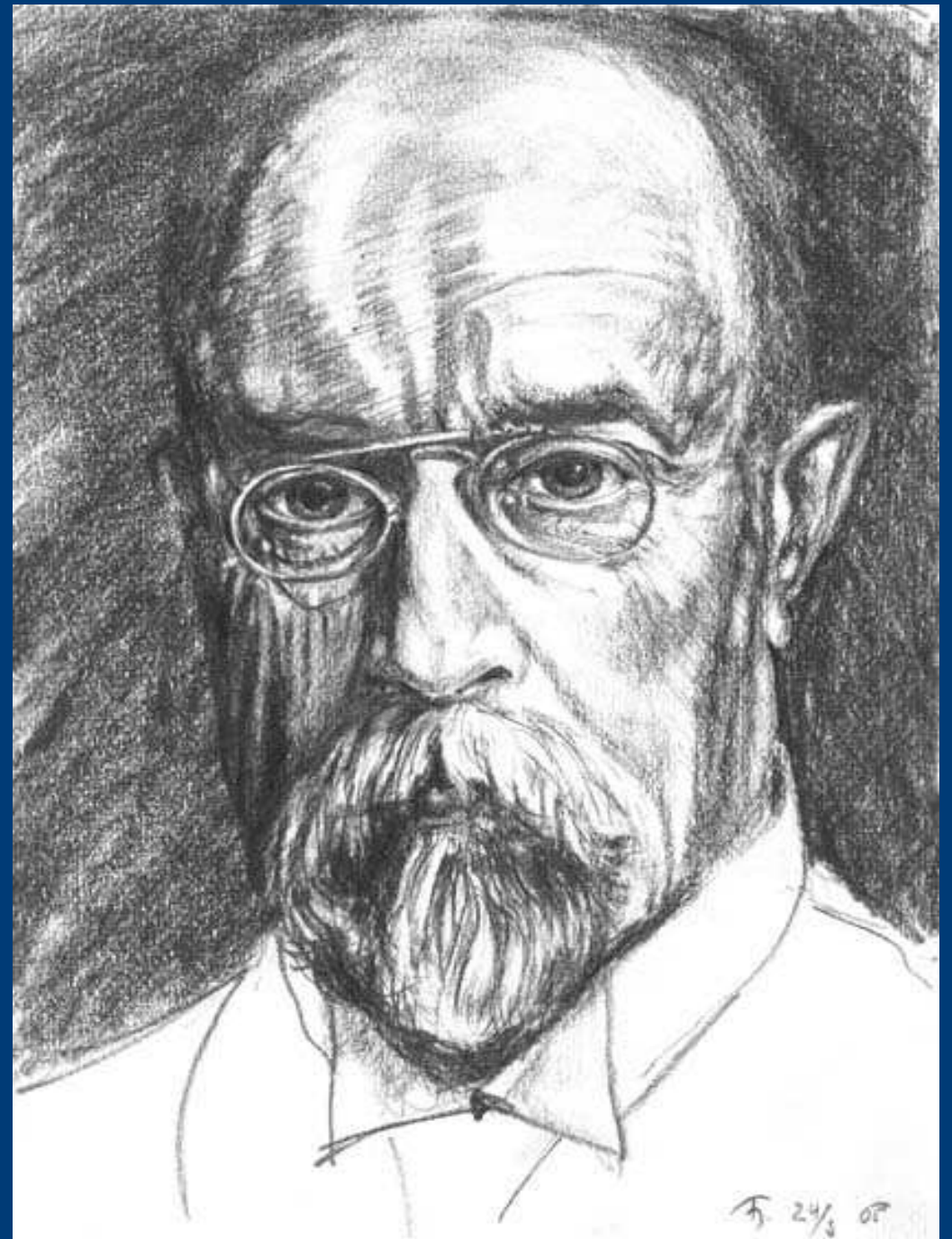
Ústavní vývoj 1918 - 1938

Koncepce poválečného uspořádání

- **K. Kramář:** koncept ústavy všeslovanské říše (1914)
 - = rusofilská představa
- **T. G. Masaryk:** memorandum "Independent Bohemia" (1915)
 - = čechoslovakistická představa
 - monarchie

JUDr. Karel Kramář
(1860 – 1937)

Dokumenty zahraničního odboje

- Clevelandská dohoda (1915)
- Pittsburská dohoda (30. 05. 1918)
- Washingtonská deklarace (18. 10. 1918)
= ČsNR jako prozatímní vláda prohlásila
československou nezávislost

Vyvrcholení boje za společný stát na domácí půdě

- Národní výbor československý
- konstituování společného státu
 - vyhlášení samostatného státu v Praze (28. 10. 1918) + přebírání významných institucí + zákon č. 11/1918 Sb.
 - **Martinská deklarace** (30. 10. 1918)

**Muži
28. října**

V den vítězství es. revoluce
a nové samostatnosti národa
sepsal Č. Alois Rašín
zakon

Original přecho vládnou
československé republiky

výsady vládnou přecho dne 28. srpna 1918. ^{Možil} ^{Mo archiv} **loukup**

Samostatný stát československý nastoupil v život z duchovního boje povstání
koncepčního právního řádu se stavem novým, aby nenesl zátěž a upu-
ven byl novějším právní k novému státnímu životu, vládnou kypu
jmenem Československého národa jako vykonavatel státní správy
nárokuje:

Článek I

Státní forma československého státu určí Národní shromáždění se složením
ná s Československou Národní Radou v Praze jako nejvyšší zákonodár-
ní tělo národa. Věz se také stane vykonávatel státní správy
výbor.

Článek II

Veškeré dovedení zákonů a všech zákonů nárokuje zvlášť právním
v platnosti. *Mo archiv*

Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného československého státu

- vyhlášení samostatného státu
- **Národní výbor československý**
= nejvyšší státní orgán
- recepce
 - státního aparátu
 - práva

Vláda Národního výboru

- plénum NVČs – jako parlament
- předsednictvo NVČs – úkoly vlády
- čtyři desítky zákonů a nařízení
- reálně přebíral moc v českých zemích
- konstitoval tzv. Skalickou vládu

Zákony NVČs

- Sbírka zákonů a nařízení státu československého (zákon č. 1/1918 Sb.)
- 12 nejvyšších úřadů státní správy
- Nejvyšší správní soud (č. 3/1918 Sb.)
- Nejvyšší soud (č. 5/1918 Sb.)
- udržení chodu hospodářství, zajištění zásobování obyvatelstva a udržení klidu a pořádku
- Prozatímní ústava

Zákon č. 37/1918 Sb. o prozatímní ústavě

- systém ústředních orgánů
- způsob vyhlašování rozsudků a nálezů soudů
- stanovení státní formy
= republika

System ústředních orgánů

- jednokomorové (revoluční) Národní shromáždění
- president republiky (T. G. Masaryk)
 - velmi slabé postavení
- vláda

Novelizace prozatímní ústavy

- úprava počtu členů (zák. č. 138/1919 Sb.)
- posílení pozice prezidenta republiky (zák. č. 271/1919 Sb.)
 - podle francouzské ústavy

Příprava ústavy z roku 1920

- PNS se stalo ústavodárným
- Ústavní výbor
(4 subkomise, předseda dr. Meissner, Jan Malypetr, dr. Bouček a **dr. Weyr**)
- změna jednacího řádu:
= PNS mohlo jednat i o návrzích svých výborů

František
Weyr

Vzory a východiska

- ústavy USA, Švýcarska, Francie, (Prosincová ústava)
- domácí materiály:
 - Pantůčkov návrh politického zákona
 - Washingtonská deklarace
 - návrh dr. Belly a spol. na vypracování ústavy
 - návrh dr. Boučka a spol. na vydání ústavního zákona
- zákon č. 271/1919 Sb. o změně prozatímní ústavy
- Saint-germainská smlouva

Ústavní listina (č. 121/1920 Sb.)

- demokratická
- unitární
(+ autonomie Podkarpatské Rusi)
- vychází z principu jednotného československého národa
- rigidní
(+ výslovně „ústavní zákon“)

Členění a obsah ústavy

A) Preambule

B) Uvozovací zákon

C) Vlastní text

= 6 hlav (134 §)

Hlavy ústavy z roku 1920

1. Všeobecná ustanovení
2. Moc zákonodárná
3. Moc výkonná a vládní
4. Moc soudcovská
5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské
6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

Úvod ústavy (preambule)

= slavnostní politické prohlášení

- demokratický charakter

- čechoslovákismus

Uvozovací zákon k ústavě

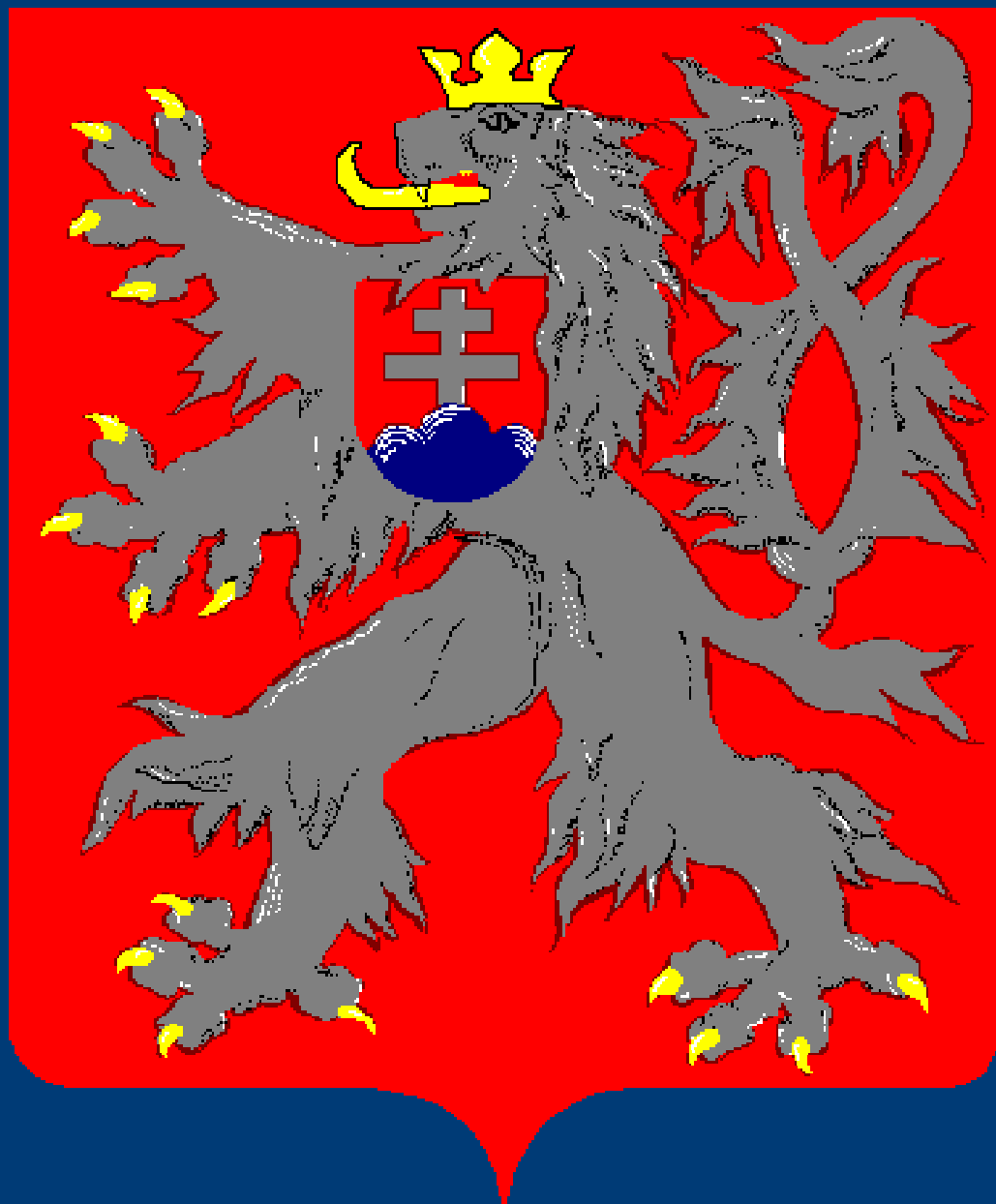
- neplatnost zákonů, odporujících ústavě
- příslušnost Ústavního soudu
- prováděcí zákony nejsou součástí ústavy, pokud ...
- účinnost ústavy + pozbytí účinnosti:
 - a) všech ustanovení, která jsou s ústavou v rozporu
 - b) všech dřívějších ústavních zákonů

Hlavy ústavy z roku 1920

1. Všeobecná ustanovení
2. Moc zákonodárná
3. Moc výkonná a vládní
4. Moc soudcovská
5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské
6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

1. Všeobecná ustanovení

- veškerá moc vychází z lidu
- demokratická republika, jejíž hlavou je volený prezident
- území ČSR (změna, nedílnost, Podkarpatská Rus)
- jednotné státní občanství
- hlavní město Praha
- státní symboly

Podkarpatská Rus

- Generální statut (1919, gen. Hennocque)
 - vojenská diktatura (do ledna 1922)
 - od srpna 1919 doplněna civilní správou („administrátor“), 1923 volby do obcí
- podle ústavy autonomie
 - sněm, zastoupení v NS, guvernér, funkcionáři pokud možno z místního obyvatelstva
- vl. nař. č. 356/1920 Sb.
 - guvernér + nekonstituovaná „guberniální rada“
- župy (1920 – 4, 1921 – 3, 1926 – 1)

2. Moc zákonodárná

- Národní shromáždění (Poslanecká sněmovna a Senát)
- volební právo + poměrné zastoupení
- imunita členů NS
- usnesení PS platné i přes odpor Senátu
- zákon platný i přes prezidentovo veto
- výslovně uvedeno, že zanikla zákonodárná činnost zemských sněmů
- Stálý výbor
- („Pětka“)

3. Moc výkonná a vládní

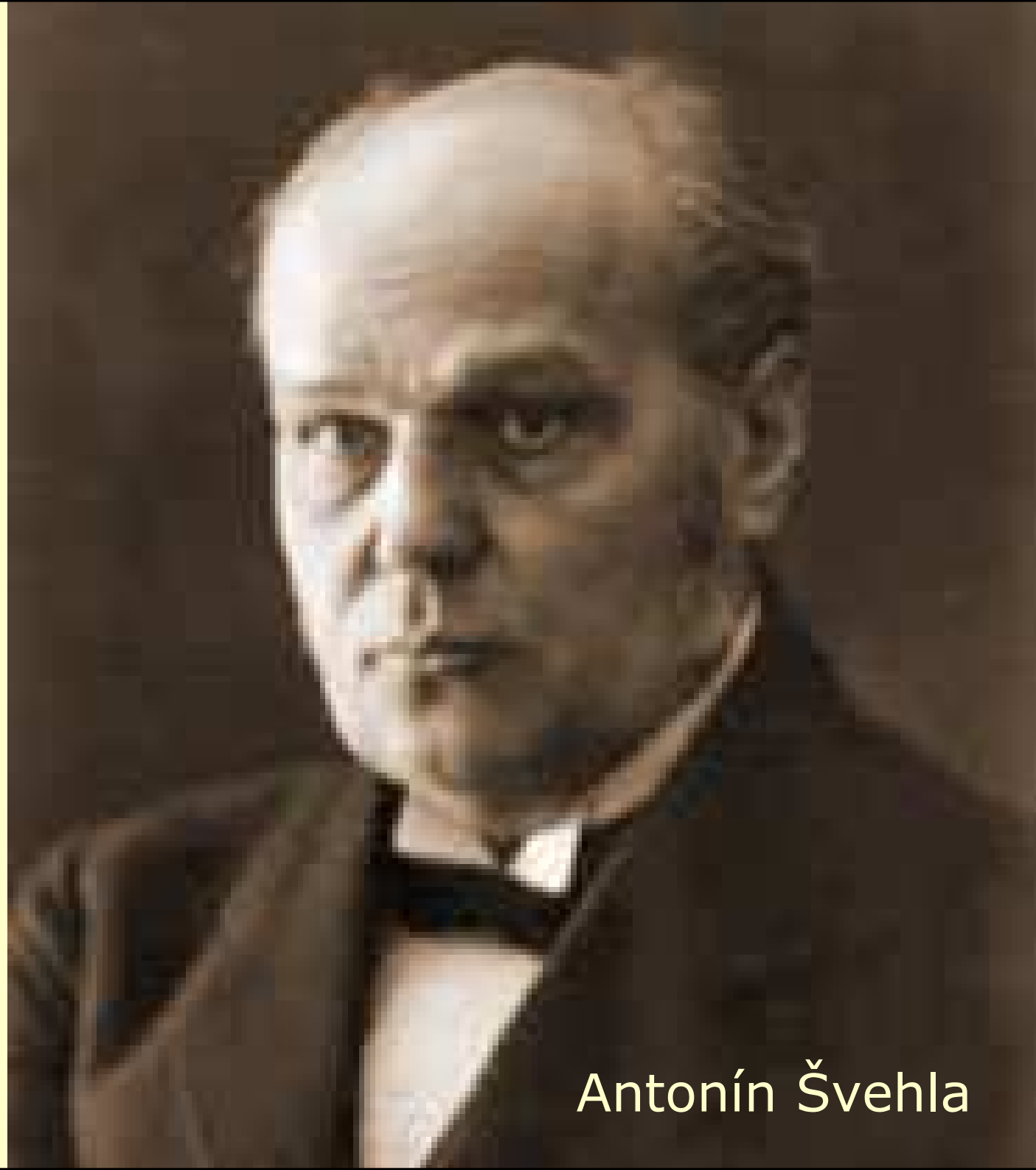
■ Prezident

+ náměstek prezidenta (6 měsíců ...)

■ Vláda

- ministerstva
- rakouský vzor

■ (Nejvyšší účetní a kontrolní úřad - už od roku 1919)

Antonín Švehla

Milan
Hodža

4. Moc soudcovská

■ **civilní a trestní soudy**

■ **obecná úprava**

- výkon státními soudy
- jeden Nejvyšší soud
- příslušnost porotních soudů stanoví zákon
- oddělení od správy
- nezávislost a nepřeložitelnost soudců
- obžalovací zásada v trestních věcech
- právo soudce zkoumat platnost nařízení

Soudní organizace

- soudy civilní a trestní (1928)
 - řádné (okresní, krajské, vrchní, Nejvyšší soud)
 - mimořádné a rozhodčí
 - trestní (kmetské, vojenské, státní, mládeže)
 - civilní (labské plavební, pojišťovací)
- veřejnoprávní soudy
 - Ústavní soud
 - Nejvyšší správní soud
 - Volební soud

5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské

- klasický výčet

/neuznávání výsad pohlaví, rodu a povolání; osobní a majetková svoboda; domovní svoboda; svoboda tisku, shromažďovací a spolčovací právo; petiční právo; listovní tajemství; svoboda učení a svědomí (včetně náboženské); svoboda projevu; ochrana manželství, rodiny a mateřství/

- (ú. z. 293/1920 Sb. o ochraně domovní a osobní svobody a listovního tajemství)

- branná povinnost

6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

- podle "malé" Saint-germainské smlouvy:
 - rovnost a stejná práva
 - rovný přístup k úřadům, hodnostem, povoláním a živnostem
 - volnost používání jazyka
 - „značný zlomek“ státních občanů náležejících k menšinám
 - právo na vyučování ve vlastní řeči
 - násilné odnárodňování není dovoleno

Zákony navazující na ústavu

- 122/1920 Sb. jazykový zákon
- 123/1920 Sb. volby do poslanecké sněmovny
- 124/1920 Sb. složení a pravomoc senátu
- 125/1920 Sb. o Volebním soudě
- 126/1920 Sb. župní zákon
- 161/1920 Sb. o volbě prezidenta
- 162/1920 Sb. o Ústavním soudě

Mnichovská dohoda

Pro československou stranu neplatná od samého počátku:

- a) pro rozpor se zásadami mezinárodního práva
- b) pro rozpor s československou ústavou (§ 3 a § 64 odst. 1)

WIR DANKEN UNSERM FÜHRER

Autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi

- Žilinská dohoda z 6. října 1938
- úst. zákon o autonomii Slovenskej krajiny (č. 299/1938 Sb.)
- zákon o autonomii Podkarpatské Rusi (č. 329/1938 Sb.)

Zmocňovací zákon č. 330/1938 Sb.

= výrazné posílení výkonné moci

- prezident: dekrety s mocí ústavního zákona
- vláda: nařízení s mocí zákona

Vznik Protektorátu

- Výnos vůdce a říšského kancléře o zřízení Protektorátu Čechy a Morava (č. 75/1939 Sb.
 - likvidace československé státní moci a správy
 - demagogie: protektorát je autonomní a spravuje se sám
- „státní prezident“ E. Hácha dekretem rozpustil Národní shromáždění (21. března 1939)

Výnos o Protektorátu (další ustanovení)

- protektorátní správa závislá na okupačních orgánech
- německé orgány (správa, policie, justice)
- německé vojenské posádky a zařízení
- integrální součást německé říše
- zastoupení u říšské vlády v Berlíně
- říšští příslušníci (občané) + protektorátní „státní“ příslušníci

St. Charles
1941

Okupační správa

- říšský protektor + úřad říšského protektora
- státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (1943)
- expozitura úřadu říšského protektora v Brně
- říšští zmocněnci
- státní sekretář (K. H. Frank, od pol. roku 1940
státní tajemník, od roku 1943 státní ministr)

Protektorátní správa

- státní prezident
- protektorátní vláda (zásadní změna v roce 1942)

Organizace soudnictví

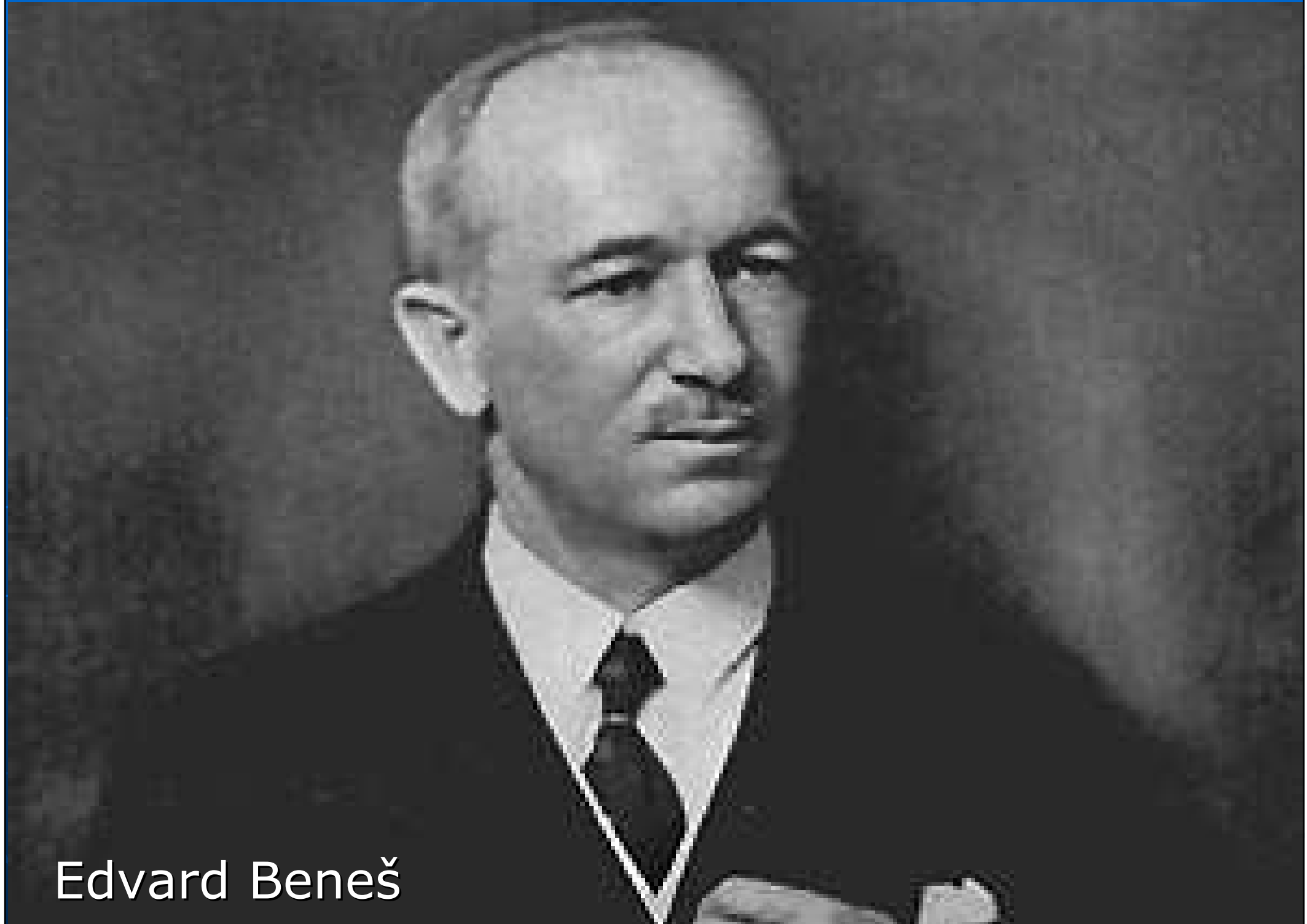
■ Okupační soudy

- říšský soud v Lipsku + lidový soud v Berlíně, respektive jeho senát ve Wroclawi
- řádné soudy
- mimořádné soudy (válečné soudy, vojenské a civilní stanné soudy)

■ Protektorátní soudy

Prozatímní státní zřízení v Londýně (červenec 1940)

- východisko = teorie kontinuity s předmnichovskou ČSR
 - a) prezident republiky
 - b) vláda
 - c) Státní rada (č. 1/1940 Úř. věst.)

Edvard Beneš

Jan Masaryk

Nařízení SNR č. 1/1944 Zb. n. SNR

= *„o vykonávaní zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku“*

- nositelkou zákonodárné, vládní a výkonné moci na Slovensku SNR
- platí všechny dosavadní zákony, nařízení a opatření, pokud neodporují republikánsko demokratickému duchu (X londýnské pojetí kontinuity)

Orgány SNR

- a) plenum SNR (24 + 24 + Golian a Viest)
- b) Předsednictvo SNR (3 + 3)
- c) Úřad Předsednictva SNR
- d) pověřenectva (9 a pak 11)